

elkaar en je creëert — *nog altijd buiten het centrum* — een nieuw groot gezelschap: een A-gezelschap?, een repertoiregezelschap?, een...?

5. Hoe absurd deze utopische prognoses misschien ook zijn, één ding is duidelijk: er zijn bewegingen/gistingen aan de gang in het theaterveld en de terminologie waarmee de kritiek ze te lijf gaat, is volkomen uitgewoond. Er is behoefte aan een nieuw begrippenapparaat dat ons in staat stelt de veranderde realiteit van dat globale theaterveld te omschrijven. In feite hanteren wij nog steeds het denkkader dat in 1975 door de overheid 'bij decreet' werd vastgelegd. Het blijvend gebruik van een verouderde terminologie of van 'leeggelopen' woorden (zoals b.v. 'repertoiretheater') wordt mee een factor in het in stand houden van een kader dat met de realiteit geen uitstaans meer heeft. De theaterkritiek — en in het bijzonder Etcetera — draagt in deze een grote verantwoordelijkheid. De verouderde perceptie van het bewegende landschap dient dringend ondersteboven gehaald. Gokken, scenario's bedenken kan daarbij helpen.

6. In het dossier omtrent repertoiretheater in *Etcetera 21-22* werd reeds gewezen op het verlies aan

sociale functie van dit theater. Het publiek is maatschappelijk versnipperd; de theaterrealiteit biedt een veelheid van grotere of kleinere structuren waartussen segmenten van het publiek hun keuze bepalen. Als de rechtstreekse sociale band tussen een theater en zijn publiek onduidelijk wordt, moet er iets anders in de plaats komen. Wat T 68 twintig jaar geleden profetisch verkondigde, namelijk dat 'de binding tussen toeschouwers en scène van *theatrale* aard moet zijn', wordt vandaag een reële noodzaak. Het zoeken van een theatrale band met een publiek betekent voor een groep: zichzelf profileren. Ook al functioneren de verschuivingen in het theaterveld niet meer volgens de al lang bekende as, een centrum zal er altijd (nodig) zijn en een marge zal er ook altijd (nodig) zijn. Maar elke theatergroep, waar ze zich ook bevindt — in de kern of aan de buitenkant of in al wat daartussen ligt — verwerft pas slagkracht indien ze haar artistieke ideeën uitkristalliseert en daar op organische wijze theatrale formuleringen voor vindt, m.a.w. indien ze een duidelijk artistiek profiel uitstippelt. Maatschappelijke verankering functioneert vandaag via een omweg: in het werk zélf, op de scène, in vaak moeilijk leesbare tekens

maakt de artiest van vandaag kenbaar, wáár hij in deze maatschappij wil staan, wélke beelden hij uit de realiteit en haar geschiedenis haar boven wil halen.

7. Walter Benjamin schreef ooit: 'Hoe meer (...) de maatschappelijke betekenis van een kunst afneemt, des te meer vallen kritische en genietende houding bij het publiek uiteen.' Terugkerend naar onze zes voorbeelden, stellen we vast dat paradoxaal genoeg de minst geslaagde voorstellingen — *Don Carlos* van De Tijd en *Marat/Sade* van NTG — nog het meest *op zoek zijn naar* een verbinding tussen het kritische en het genietende, zonder daarin te lukken. *Alice*, *De Meeuw* en *Woyzeck* willen hoofdzakelijk een genietende band. *Nachtasiel* zit ergens tussen de twee in. De koppeling van de beide dimensies is nochtans essentieel voor de overleving van het theater. Deze koppeling opnieuw tot stand brengen zal heel wat zoekwerk vragen en zoekwerk betekent: risico nemen, op je bek vallen, twijfelen, zekerheden wegsnijten, fouten maken, tasten, onhandigheden begaan, dingen doen die je nog niet kan en vooral: openingen laten, waardoor de omringende werkelijkheid het theater kan binnenstromen.

Marianne Van Kerkhoven

WOYZECK. KNS. Auteur: Georg Büchner; vertaling: Hugo Claus; bewerking en regie: Daniel Benoin; decor: Jean-Marie Poumeyrol; kostuums: Béatrice Ravard en John Bogaerts; spelers: Hubert Damen, Mia Grijp, Martin Van Zundert, Walter Rits, Herbert Flack, Peter Strynckx, Willy Vandermeulen, e.a. Gezien op 6 oktober, KNS, Antwerpen.

MARAT/SADE. NTG. Auteur: Peter Weiss; vertaling: Bert Voeten en Frans Redant; regie: Ulrich Greiff; decor en kostuums: Wolf Münzer; muziek: Hans-Martin Majewski; muzikale leiding: Luc De Lil; spelers: Hugo Van den Berghe, Herman Gilis, Blanka Heirman, Chris Thys, Roger Bolders, Peter Mari-chael, Mark Willems, Eddy Spruyt, Erik Van Herreweghe, Lieve Moorthamer, Herman Coessens, Cyriel Van Gent e.a. Gezien op 20 oktober, Tolhuis, Gent.

DON CARLOS. De Tijd. Auteur: Friedrich Schiller; vertaling: Gerrit Komrij; regie: Ivo Van Hove; dramaturgie: Klaas Tindemans; decor en licht: Jan Versweyveld; kostuums: Jan Versweyveld en Valentine Kempynck; spelers: Warre Borgmans, Ilse Uitterlinden, Dirk Roofthoof, Johan Van Assche, Els Olaerts, Damiaan De Schrijver, Bob De Moor, Ludo Busschots, Chris Deleu, Manou Kersting. Gezien op 7 oktober, Cultureel Centrum, Hasselt.

ALICE. KVS. Tekst: Jan De Vuyst; regie: Jean-Pierre De Decker; decor en kostuums: Michel Gerd Peter en Angelica Lenz; muziek: Jean Blaute; choreografie: Lulu Aertgeerts; spelers: Mieke Bouve, Ann Petersen, Marc Bober, Jan Steen, Paul-Emile Van Royen, Nand Buyl, Dirk Buysse, Frans Van der Aa, Alex Cassiers, Raf Troch, Ille Geldhof e.a. Gezien op 14 oktober, KVS, Brussel.

NACHTASIEL. Arca. Auteur: Maxim Gorki; vertaling, bewerking en regie: Jos Verbist; scenografie en kostuums: Niek Kortekaas; dramaturgie en assistentie: Chris De Bruyker; spelers: Marc Cassiman, Rita Wouters, Kristien Jocque, Guy Segers, Marc Van Eeghem, Vic De Wachter, Gilda De Bal, Mieke De Groote, Walter Moeremans, Jappe Claes, Peter Rouffaer, Albert Van Tichelen, Michel Van Dousselaere en Mülayim Adiyil. Gezien op 8 oktober, Arca, Gent.

DE MEEUW. Blauwe Maandag Compagnie. Auteur: Anton Tsjechov; vertaling: Bob Snijers; regie: Luk Perceval; dramaturgie: Gommer Van Roussel; bewerking: Gommer Van Roussel en Luk Perceval; decor: Johan Herbosch; kostuums: Greet Prove; lichtontwerp: Steve Kemp; spelers: Brit Alen, Jakob Beks, Jan Decler, Els Dottermans, Chris Lomme, Peter Van Den Begin, Rikkert Van Dijk, Koen Van Impe, Ria Verschaeren, Dries Wieme. Gezien op 2 november, Beurschouwburg, Brussel.